

A' PÓK, MINT IDŐJÓSLÓ.

(Vége.)

Ha nem állna is az, mi fölebb mondatott, hogy a' pók minden 24 óra alatt megváltoztatja hálóját, annyi bizonyos, hogy annak igen finom szálai gyakran csak harmat és a' rákövetkező csekély szellő 's rá szálló por által is meggyöngülnek, összekuszálódnak vagy megszakadoznak, 's ezt szüntelen jobbítani kell, vagy helyette újat készíteni. Hogy igen gyakran éjjel vagy inkább estenen dolgozik tapasztalásból mondhatom, mert midőn alkonyatkor még csak néhány szálók látszottak szélről megerősítve lenni, már reggel a' háló készen volt, 's néha a' légy benne fenakadva; és ezt talán azért is teszi estve, hogy a' homályban repkedő legyek ezt észre nem vevén könnyebben beleakadnak. Ekképen a' pókok sok haszontalan — legalább nekünk haszontalannak látszó — legyet muszliczát 's több ilyenfélét pusztítanak el, mellyek az embernek 's marháknak fölötté alkalmatlanok; azért az istállókban hasznos tanyáznok, tehát nem kellene őket annyira pusztítani, különben is az itt tenyészők éppen nem mérgesek.

A' pókok nem képeznek társaságot, hanem mindegyik magának dolgozik, 's e' szerint némileg hasonlítanak az emberekhez, kiknek nagyobb része társasági rendelkezései daczára is csak önmagáruól gondoskodik. Ha valamely idegen pók elakarja egy másiknak kész hálóját foglalni, a' tulajdonos védi a' magát, 's így természetesen összevesznek, 's a' mellyik erősebb, azé leszen a' hálótulajdon; ebben is úgy tesznek mint az emberek egy része.

A' házbeli pókok szegletpókoknak is nevezetnek, nem mintha szegletesek volnának, hanem mivel a' szegletekben tartózkodnak. Ezeknek több hasznát vehetni az időváltozásának 's millyenségének megtudhatására, mivel közel levén tetszésünk szerint gyakran szemlélhetjük, 's munkálkodásukat sokszor vizsgálhatva biztosabb időjelentőt készíthetünk. — A' künlakók függőknek is mondatnak, hogy kün a' szabadban csupán hálójukon függve tanyáznak.

Az említett folyóiratban a' pókokat tárgyazó czikkelynek írója nem csak azt állítja általában, hogy a' pókok a' következő jó vagy rossz időt néhány nappal előbb megérik és kijelentik, hanem részletekre is bocsátkozik, 's rendre számlálja elő, mint jelentik a' meleget, miként a' hideget, 's hogyan az esőt, vagy szelet.

Ha igen sok függő pók mutatkozik a' szabadon kin, jó időt jelent; ha kevés, változó időt várhatni, hogy ha pedig egyet sem vehetni észre, eső leszen.

Ha a' pókok jelen vannak ugyan, de nem dolgoznak, eső fog esni; ha csak kicsiny munkában foglaloznak, változó időt várhatni, de ha igen hozzálátnak dolgukhoz, jó meleg 's száraz időre számíthatni; tartós jó idő pedig akkor következik, midőn igen nagy hálót készül kezdeni egymástól távol levő tárgyakhoz kötvén leendő hálójának első száleit, vagy vedlik és tojik.

Midőn rejteklükából kikukucsál 's lábait előre tolja ki, jó időt jelent; ha pedig éjjel dolgozott 's hálóját reggelre sokkal nagyobbította, legalább is két hétig folyvást

tartó jó időre számíthatni: ellenben ha a' szegletpók rejtek helyén megfordul 's hátát fordítja kifelé nagy és hosszas esőre mutat.

A' függópók ekképpen jelenti a' szelet: ha hálójának, melly különben kerekdedet fog képezni, csak sugárait vagy is küllőit — mint a' kerékben — készíti el 's aztán félbenhagyja munkáját, nagy szél következik, de a' melly nem soká fog tartani: ha pedig kész hálóját hirtelen összetépi, vagy csak egy részét szaggatja el mintegy rést csinálva rajta, hogy az erős lég könnyebben mehessen át 's aztán rejtekébe vonja magát, rövid idő múlva szörnyű szélvész támad, de a' melly nem soká tartand.

Némelyek észrevételei szerint a' házbeli pókok, mellyek a' szegletekben tartózkodnak, két különböző nemet tesznek, annyibul, hogy egyik osztály téli az épületnek valamely részében p. o. házfödél alatt már készen levő hálójába vonja magát, a' másik osztály pedig minden beállandó változó időre új hálót sző magának. — Ha már ősz végével ezen házbeli vagy szegletben lakó pókok első osztálya igen sűrű, nagyon szorgoskodik, ide 's tova jár, gondolhatni hogy hideg kezd lenni, ha pedig a' másik osztály több hálót is készít és igen szorgalmasan dolgozik, 10—12 nap múlva tartós nagy hideg áll be.

A' pókoknak ebbeli csudálatra méltó tulajdonságáról olvasván magam is kezdetém munkálkodásukra ügyelni, kertemben és házam körül elég alkalmam levén ezt tehetni, 's meg kell vallanom, hogy hasonlókat tapasztaltam; de a' ki mind ezekre figyelmeznit akarna, igen sok időt vesztené, mi pedig drága. Ennek csak ott lehetne kivánt sükere, hol igen nagy a' gazdaság, és sokan látnak hozzá. Ily helyen kifizetné, ha egy ember csupán csak a' pókok munkálkodására rendeltetnék ügyelőül, a' ki aztán tett észrevételei szerint adhatná rendeléseit a' mezei vagy gazdasági munkákra. Hogy a' főbb jelenetekre minden mezei gazda figyelmezhetne, kinek épületei körül pókok tanyáznak, természetes; mert mibe kerül reggel és este a' pókot megtekinteni? igen de a' fáradt ember milly könnyen elfeledi ezt tenni; sőt ha nem feledné is, mért tenné ő e' boldonságot, gondolja magában, apja és nagyapja sem tette, mégis felgyűjtötték szénájukat. Jobb ennél a' győri vagy szegedi kalendáriumot megnézni, ugy mond nagy bölcsen a' derék praktikus gazda.

STANCSICS.

A' V I Z.

Ki a' természet szépségeiben még nem tudá gyönyörködni, ajánlom neki, menjen valamely tengeri vidékre 's egy magasabb hegyre fölhágván tekintse a' messze terjedő 's szinte végtelennek látszó tenger színét; vagy ha ez lehetlen volna rá nézve, csak egy üdvös nyári eső után menjen ki a' szabad természetbe, 's mintegy önkénytelen olvad e' nagy mindenség alkotójának imádására, ki művét olly megfoghatlan remekül tudá teremteni; mondom, ha e' nagy művet gondolkodva tekinti meg, imádásra kell olvadnia, ha csak lelke egészen beszenyezve 's szive végkép elromolva nincsen. Én egy kellemes nyári esőben kin állva 's ázva üdvözítő érzelmek közt bámultan néztem, milly szép a' természet, 's milly nagy annak ura. Egy üdvös eső elég arra, hogy az ember Istene iránt magasztalásra buzduljon, pedig az eső milly picziny része csak az ő ránk 's minden földön élő lényekre kiárasztott áldásainak. Az eső csak parányi kigőzölgő része levén a' nagy víztömegnek, fordítsunk erre ez alkalommal egy kevés figyelmet, 's látandjuk mit szül bennünk a' természeti elemeknek vizsgálása. — Mindennapi dolog levén ez, a' hozzá szokás által csak érdektelennek tetszik, mint p. o. a' napnak feljövése, vagy ép kezeinknek használása, de volnánk csak néhány évre annak látásától ezeknek használásától megfosztva,

milly másképp éreznék azokat ismét visszanyerve, pedig azoknak üdve most is csak ugyan az semmit nem változva. Egy pohár víz a maga lényegében valamely eltikkasztó'sszínté halálra kínzó szomjúság után sem más csak az, mi a szomjúság előtt, de ugye nekünk jobbnak tetszik midőn szomjuhozunk? Isten beh bőlesen tevéd, hogy szomjúságot teremtel belénk! —

Azt, mit mi viznek nevezünk, így határozzák meg a tudósok lényegére nézve: ez folyékony 's átlátszó test, melly két légszeszbül (g a z-bul) van összealkotva mint a' lég, tudnillik egy rész savitóbul (o x i g e n) és két rész gyuló-szeszbül (h y d r o g e n g a z-bul.) Most már tudják az olvasók, mibül áll 's mi a' viz. Szinte látom, hogy némelly olvasó fejét rázza azt akarván jelenteni, hogy ő nem tudja még ezen mondottak után mi a' viz, mert nem tudja mi az o x i g e n és a' másik gaz, de elégedjél meg ezzel édes olvasó, 's ne gondold hogy a' tudós ezt tudja; ő tele beszéli fileidet mindenfélével, ha hallgatni akarod, a' vizről, de arról, hogy mi az a' gaz nem szól semmit, 's tudod e miért? mivel ő sem tudja. Itt az okosabb vagy józanabb eszű tudós fejet hajtva vallja meg, hogy ő nem tudós és imádja az Istenséget, kihöz képest ő, minden temérdeknek tetsző tudománya mellett is, olly parányi kis féreg.

A' viz alkatrészeinek nevéen kívül más nem tudván, vizsgáljuk tehát csak tulajdonságait, mellyeket érzeink által veszünk észre. Magának semmi alaka sincs, hanem mind azon tárgyak alakát fölveszi, mellyek környezik; ha hordóba bocsátatik, gömböleg, ha teknyőbe öntjük domboru hoszudad alaku leszen 'stb. Ha a' viz ritkább volna mint a' millyen, a' légnek tenné valamely faját, 's akkor talán a' föld színe száraz és terméketlen lenne; milly jó hogy az Isten éppen ollyanná teremté a' vizet a' millyen; különben talán nem volna egyéb, repülő álatnál; azok, mellyek most vizben élnek, p. o. halak, nem létezhetnének. Milly jól kiszámítá az alkotó tervét annyi évezredek előtt, hogy soha sem leszen szükséges azon változtatni. Mellyik ember tud, ha bár a' legbőlecsbb legyen is ő, olly művet alkotni, hogy az minden további hozzájárulás vagy igazítás nélkül csak néhány századig is tartson? Milly ügyes kéznek kellett annak lennie, melly e' két folyékony elemet a' vizet és léget olly jól elkülönözé egymástul!

Tegyük föl, hogy a' viz valamivel ritkább alkotásu volna mint millyen valósággal: nem birná meg a' most hátán olly kényelmesen uszkáló hajókat; csak csekély nehézségű testek azonnal bele merülnének, 's arra bizonyosan nem használtathatnék, mire most használtatik.

Ha testalkotásunkat vizsgáljuk azt kell vallanunk, hogy az tökélyes remek, 's e' remek nem volna képes viz nélkül létezni. De azon kívül, hogy létünk fentartására elmulhatlanul szükséges a' viz, milly tömérdek haszon háromlik az emberiségre belőle kereskedés által. Tömérdek kárt okoz néha az igaz, de a' belőle ránk háromló haszonnal azért össze sem hasonlítható. Budapestnek egy részét ez év tavaszán elöntve sok kárt tett a' mérhetlen vizzömégnek egy piczindet része a' Duna, de mi e' kár azon haszonok egybevetve mellyet a' Duna már részint okozott részint ezután okozand, ha főkép elég ügyesek és eszesek leszünk mind azon hasznot kivonni belőle, mit adni képes?

A' viz ront, magával ragad mindent, tömérdek sziklákat 's hegyeket sodor el időjárva, szóval legvadabban dühöng, 's a' hozzá képest gyöngé ember mégis parancsol neki; vezetni merre tetszik. Magos hegyekre hajtja föl használat végett, honnét ismét hasznot árasztva bocsáthatja le. A' viz mind azon mozgatható természeti erőnek legnagyobbika, mellyet az ember maga hasznára fordítani képes; 's közönségesen mindig ezt használja, hol az emberi gyöngé erővel többé nem boldogul.

C S I L L A G Á S Z A T.

Alig van szebb, mélyeségebb tanulmány, mint az égi testek forgásának, változásának nyomozása. Itt legvilágosabban tűnik föl az emberi elmének óriási törekvése, mely érzelmeinknek csupán egyike (szemünk) által, gyakran csak fegyverkezetten, — fölfogható tárgyak megismerése után fáradozik, 's buvárkodásai közben olly fölfedezéseket tesz, mellyek századokig tartoztak a' természet titkai közé. Illyenek az égi testeknek pályája, magános és világközépi forgásának ideje, tömegének nagysága, tartalmassága 'stb. Azok közül, kiknek a' tudományosság e' nemében újabb időkből legtöbbet köszönhetünk, egyik legjelesb férfi Encke berlini tanító. Ő a' nevéül czimezett üstökösnek (mellyet ő, elég szerényen, Pons üstökösnek hí) e'z évben megjelenéséről következő tudósítást nyújt: Ez évben visszatérése a' Pons üstökösnek, mely 1838iki december 19ikén éri el napközeli pontját (perihelium), a' legérdekesh égi jelenetek közé tartozik, mellyek eddig általánosán mutatkoznak. Az üstökös, mellynek pályája egészen megegyez az 1795-ikivel, melly alkalommal december 21ikén volt legközelebb a' naphoz, — november 7ikén annyira megközelítendi földünket, mennyire ez csak lehetséges, 's ennél fogva gyenge fényéhez képest, lehető legvilágosabban lesz látható. 1795ben egyszerre három helyen fődözék föl, t. i. Sloughban, Parisban és Berlinben, mi — világosságának némi tanúságaul szolgálhat. E' szerint tehát, ha 1828iki megjelentébul következő következést vehatni: a' nagyobb fénytérítőkre (refractorokra) nézve, mintegy augzustus közepétül december elejéig, tehát 3 hónapnál tovább maradand látható. Azon idő, midőn valódi vizsgálatokra alkalmas fényben mutatkozand, mintegy september utólja leend. Gyengébb messzelátó csövekkel is alkalmasint vizsgálható leend october közepe táján, 's csak a' nap közelsége fogja egy időre eltüntetni szemecink elől. Berlinben a' septembri 's octoberi éjszakákon, alkonyattul virradatig szemlélhető lesz az égkörön; novemberben nap költe előtt 's után kis ideig, decemberben pedig csak virradatkor fog látszani 'stb. — Szemlélhetősége idejének meghatározását honunkra, különösen pedig testvérárosinkra nézve, — budai csillagásztinteztetinktől várva, annak idejében közölni fogjuk.

E L E G Y.

Chocolate. Majd minden nyelven így nevezetik a' Cacao-ból mint fő állvány részből készült, 's barna táblácskákbán árulni szokott azon ezikkely, mellyből a' hason-nevű meleg ital, valamint némelly étkek, és nyalánkságok is készülnek. A' Cacao-bab, mint a' kávé megpörköltek, 's porrá őröltetik, melly por vízzel elegyítetik, 's az így készült tészta tetszés szerinti mintákba tétetik, mellyekben hamar megkeményedik, 's onnét kiszedve papírba takarva eladatik. A' tésztahoz néha vanília, czukor és tengeri liszt is járul. Ezen tápszer erősítő tulajdonsága végett dicsértetik.

Figyelmeztetés. Lapjaink új előfizetőinek szolgálhatunk még az első évnegyedbeli számokkal, 's ezekhez járult hangmú és rajz mellékletekkel, helyben 2 frt. 30 krjával, vidékre postán 3 ftjával ezüstben. — Bizodalmasan felszólítjuk egyszersmind azokat, kik júliustól december végeig félévre előfizetni ohajtanak, hogy ezt minclelőbb eselekedni sziveskedjenek, mert az épen munka alatt lévő havasi ürgék 's „Javorina“ kárpátvidéki rajzból, 's az ananasznak és mirtusznak réze metszett példányaiul csak annyit nyomatunk 's színezetünk, a' mennyire addig előfizetőink száma terjedend. —

Megrendelhetők lapjaink minden kir. postahivatálnál félévre 6, 's helyben 5 ezüst forintjával, a' leopold-utcazi Rottenbiller-ház 2ik emeletében
a' szerkesztőségnél.

Megjelenik kedden 's pénteken. Előfizethetni minden cs. kir. postahivatálnál 's a' szerkesztő-hivatálnál Pesten, (Leopold-utca Rottenbiller-ház 2-ik emeletében) egész évre, postán 12, Pest-Budán 10; félévre 6, és 5 pengő forintjával.